

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Br. 00- 51/13-94/
Podgorica, 14. oktobar 2013. godine

**INFORMACIJA SA
JAVNE RASPRAVE NA TEMU
“IPA 2014 – 2020 I INKLUZIJA ROMA I EGIPĆANA U CRNOJ GORI”,
održane 27. septembra 2013. godine u Podgorici**

Javna rasprava na temu “IPA 2014 – 2020 i inkluzija Roma i Egipćana u Crnoj Gori”, održana je 27. septembra 2013. godine u Skupštini Crne Gore.

Organizatori Javne rasprave bili su: Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) i Institut za otvoreno društvo iz Budimpešte.

Cilj Javne rasprave bio je da se podstakne konstruktivna debata o efektima implementacije pretpristupnih fondova za tekući programski period 2007 - 2013 i novom pristupu u planiranju i implementaciji pretpristupne podrške za period 2014 - 2020. Pored toga, ovaj događaj je imao za cilj da prenese poruku o važnosti političke podrške procesu integracije romske i egipćanske zajednice, ali i da doprinese podizanju svijesti o značaju uključivanja civilnog sektora u proces programiranja, planiranja, implementacije i monitoringa IPA fondova.

Događaj je okupio preko 35 predstavnika/ca Skupštine Crne Gore (članovi/ce Odbora za ljudska prava i slobode), resornih ministarstava (Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija/Generalni direktorat za koordinaciju programa pomoći EU, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo kulture), lokalnih samouprava (Glavni grad Podgorica i opštine Herceg Novi, Nikšić i Berane), međunarodnih organizacija (Delegacija EU u Crnoj Gori, UNDP i UNHCR), nevladinih organizacija koje se bave socijalnom inkluzijom, kao i pojedince/ke iz romske i egipćanske zajednice.

Javnu raspravu je pratio i značaj broj elektronskih i štampanih medija.

Učesnike/ce su na početku pozdravili mr Nenad Koprivica, izvršni direktor CEDEM-a, dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, Nj.E. ambasador Aleksandar Andrija Pejović, Nacionalni IPA koordinator (NIPAK) i glavni pregovarač za vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava u Vladi Crne Gore i gđa Dawn Adie Baird, zamjenica šefa Operativnog sektora u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

U uvodnim govorima predstavljene su aktivnosti koje je Crna Gora do sada realizovala na planu dostizanja standarda socijalne inkluzije, a u okviru procesa evropskih integracija i korišćenja pretpristupne podrške EU. Predstavljene su postignuti rezultati koji se odnose na rješavanje pravnog statusa i unaprjeđenje pristupa obrazovanju, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti i stanovanju. Ukazano je i na novine koje donosi novi finansijski okvir IPA II, a koje će se ogledati u sektorskom pristupu, dugoročnijoj perspektivi održivosti i većoj participaciji relevantnih aktera.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković ocijenio je značajnim inicijative koje su usmjerene ka postizanju društvene kohezije i većem korišćenju raspoloživih sredstava u tu svrhu. On je ukazao na sve aktivniju ulogu Skupštine Crne Gore na tom planu i predstavio aktivnosti koje Skupština, kao i sam Odbor, preduzimaju kada je u pitanju zaštita prava Roma i Egipćana u Crnoj Gori, posebno u pogledu praćenja aktivnosti koje institucije sprovode u cilju unaprjeđenja položaja ove populacije. Poslanik Duković se osvrnuo na značaj

unaprjeđivanja pristupa obrazovanju, posebno kada su u pitanju stanovnici/ce Kampa Konik, navodeći da sada 90% djece školskog uzrasta iz ovog Kampa pohađa obrazovne ustanove.

U svom uvodnom izlaganju, ambasador Pejović je ukazao na značaj rješavanja pitanja inkluzije romske i egipćanske zajednice sa stanovišta pristupnih pregovora u poglavljima 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i Poglavlja 23 – Pravosuđe i temeljna prava i mjera koje su propisane Akcionim planom za poglavlje 23, posebno u pogledu zatvaranja Kampa Konik 1 i 2 i izgradnje socijalnih stanova za romske i egipćanske porodice. Ambasador Pejović je govorio i o mogućnostima za finansiranje projekata inkluzije koje IPA proces pruža i kroz projekte iz višekorisničke IPA-e, kao i programe prekogranične saradnje i transnacionalne programe koji se finansiraju iz IPA komponente II, kao i o projektima inkluzije RE populacije koji su do sada realizovani u okviru prve IPA komponente za 2008 i 2010. Ambasador je saopštio i da je Kancelarija NIPAK-a, uz podršku Evropske komisije, prilikom programiranja IPA sredstava za 2011, 2012 i 2013. godinu, u nacionalne programe prve IPA komponente uvrstila još tri veoma značajna projekta u ovoj oblasti, u ukupnoj vrijednosti od 5,1 milion eura.

Ministar Numanović je ukazao na kompleksnost pitanja integracije Roma i Egipćana sa kojim se suočavaju i razvijenije zemlje i naveo da su implementacijom Strategije napravljeni brojni pomaci, te da se jedan od tih pomaka ogleda u činjenici da je danas 1.853 djece iz ove populacije obuhvaćeno sistemom obrazovanja. Ministar Numanović je govorio i o rješavanju pitanja Kampa Konik, ali i o značaju podrške integraciji domicilne RE populacije, navodeći da je sljedeći sedmogodišnji period neophodno što kvalitetnije iskoristiti kako bi se unaprijedio ukupni položaj RE populacije u crnogorskom društvu. On se osvnuo i na jednogodišnje predsjedavanje Crne Gore Dekadom Roma, navodeći pravni status, antidiskriminaciju, rodnu ravnopravnost, ekonomsko osnaživanje, kulturni i jezički identitet i uključivanje mladih kao ključne prioritete predsjedavanja koji imaju za cilj da doprinesu ekonomskom snaženju i integraciji RE populacije i daljoj izgradnji Crne Gore kao multietničkog i multinacionalnog društva.

Predstavnica Delegacije EU u Crnoj Gori, gđa Dawn Adie Baird je govorila o posvećenosti Evropske unije rješavanju pitanja Roma, prije svega zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i zapošljavanju. Ona je ukazala na značaj podrške koju EU pruža Crnoj Gori sa ciljem obezbjeđivanja osnovnih prava za pripadnike /ce romske i egipćanske zajednice i njihove integracije, posebno ukazujući na značaj borbe protiv predrasuda i diskriminacije sa kojom se pripadnici ove populacije suočavaju, kao i na ostvarivanje pristupa obrazovanju, socijalnim i ekonomskim pravima. Navodeći oblasti inkluzije romske i egipćanske zajednice na kojima treba dodatno raditi, gđa Adie Baird je govorila o odsustvu političke reprezentacije, drop out-u u oblasti obrazovanja, izloženosti porodičnom nasilju i teškoćama koje se odnose na pristup tržištu rada.

Nakon uvodnih izlaganja, uslijedila je prva sesija koja se odnosila na podršku Evropske unije zemljama kandidatima, posebno izazovima i preprekama za veće korišćenje IPA fondova, u kojoj su učestvovali gospodin Rastislav Vrbenski, stalni predstavnik UN Programa za razvoj u Crnoj Gori, gđa Budimirka Đukanović, predstavnica Ministarstva rada i socijalnog staranja i gđa Tamara Milić, viša savjetnica u Ministarstvu prosvjete.

Gospodin Vrbenski je predstavio aktivnosti koje realizuju UN agencije u Crnoj Gori na planu podrške integraciji Roma i Egipćana, posebno kada su u pitanju istraživanja o socioekonomskom položaju pripadnika ove zajednice i regulisanje njihovog pravnog statusa. On je posebno ukazao na značaj blagovremenog upisa romske i egipćanske djece u matične knjige rođenih, kako bi se spriječila njihova dalja marginalizacija, omogućio pristup postojećoj mreži socijalnih usluga i zaštite i stvorili preduslovi za njihovu punu društvenu integraciju.

Gđa Đukanović je predstavila aktivnosti koje preduzima Ministarstvo rada i socijalnog staranja na planu pružanja socijalne zaštite i podrške, zapošljavanja i podrške obrazovnoj inkluziji ove zajednice, kao i na planu rješavanja pitanja stanovnika Kampa Konik, kroz dobrovoljni povratak na Kosovo, regulisanje pravnog statusa ovih lica i unaprjeđivanje pristupa socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti.

Gđa Milić je predstavila aktivnosti koje preduzima Ministarstvo prosvjete, sa posebnim akcentom na mjere afirmativne akcije koje su usmjerene ka većem učešću RE populacije u obrazovnom procesu, uključujući i obrazovanje odraslih, te rješavanje problema odustajanja od obrazovanja. U tom kontekstu, gđa Milić je ukazala i na značaj saradnje koje resorno ministarstvo ostvaruje sa drugim državnim organima, lokalnim samoupravama, međunarodnim i nevladinim organizacijama, kao i sa samim pripadnicima/cama zajednice. Kao posebne izazove, gđa Milić je navela dalje razvijanje programa za poboljšanje veza između obrazovnog sektora i tržišta rada.

U panel diskusiji: **Inkluzija Roma na prekretnici: Naučene lekcije i preporuke za unaprjeđenje dostupnosti EU fondova**, kojom je i završena javna rasprava, učestvovali su g-din Bojan Vujović, ataše u Generalnom direktoratu za koordinaciju programa pomoći EU, g-din Muhamed Uković, potpredsjednik Nacionalnog savjeta Roma u Crnoj Gori i gđa Snežana Mijušković, predsjednica Komisije za društvene djelatnosti Zajednice opština Crne Gore i sekretarka Sekretarijata za socijalno staranje Glavnog grada Podgorice.

Gospodin Vujović je predstavio aktivnosti na ovom planu i naglasio da je u proteklom periodu puno toga urađeno na planu izgradnje kapaciteta i razvoja procedura u resornim ministarstvima i lokalnim samoupravama, ali i da treba uzeti u obzir činjenicu da je u pitanju veoma zahtjevan proces koji zahtijeva planiranje podrške na dugoročnom nivou, te koordinaciju velikog broja subjekata. On je posebno ukazao na značaj participacije civilnog društva u procesu konsultacija oko izrade Nacionalnog strateškog dokumenta, kao temeljnog dokumenta za korišćenje IPA sredstava u sljedećem sedmogodišnjem periodu i tom smislu izrazio spremnost Ministarstva na saradnju sa svim akterima ovog procesa.

Gospodin Uković je ukazao na težak položaj romske i egipćanske zajednice u Crnoj Gori, ali i na potrebu jačanja kapaciteta romskih organizacija i njihovog umrežavanja i povezivanja sa drugim relevantnim subjektima, naglašavajući značaj djelotvornog učešća RE zajednice u procesu donošenja odluka. Govoreći o problemima zajednice, gospodin Uković je posebno ukazao na pristup socijalnoj zaštiti i stanovanju i odsustvo političke reprezentacije i proporcionalne zastupljenosti Roma i Egipćana u organima državne i lokalne uprave. On je ukazao i na neophodnost pružanja veće finansijske podrške projektima koji su usmjereni na integraciju ove zajednice i pozvao sve aktere ovog procesa na saradnju i solidarnost, bez kojih nije moguće postići ciljeve inkluzije.

Gđa Mijušković je ukazala na ključnu ulogu lokalnih samouprava u postizanju održivih rezultata u ovoj oblasti, ali i na potrebu za većim uključivanjem lokalnih zajednica u definisanju politika inkluzije, kao i za većom finansijskom podrškom lokalnim samoupravama u implementaciji tih politika.

U diskusiji koja je uslijedila, g-din Veselj Beganaj je ispred Koalicije Romski krug ocijenio da se u odnosu na značajna sredstva koja su uložena moglo uraditi znatno više, te da je određena sredstva trebala usmjeriti na rješavanje pitanja domicilne populacije koja živi u uslovima siromaštva i socijalne isključenosti. Posebno je naglasio da je potrebno da Romi i Egipćani budu u većoj mjeri uključeni u planiranje podrške, ali i u realizaciju i monitoring odobrenih projekata, što do sada nije bio slučaj, jer su prema njegovom mišljenju, značajna sredstva izdvajana za podršku eksperata koji nisu bili u dovoljnoj mjeri upoznati sa potrebama i problemima lokalne romske zajednice.

Predsjednik NVO Humanitarac, g-din Slobodan Simović je ukazao na nizak stepen informisanosti o pitanjima pristupanja Evropskoj uniji i IPA projektima i sugerisao veće učešće zajednice u implementaciji mjera predviđenih Komunikacionom strategijom o EU integracijama, kao i o potrebi jačanja kapaciteta romskih organizacija da apliciraju za EU sredstva.

Gđa Rajka Perović, direktorica Centra za prava djeteta Crne Gore, predstavila je studiju koja se tiče položaja djece u pokretu i djece migranata, ukazujući na činjenicu da su djeca iz RE populacije u većoj mjeri izložena riziku od siromaštva, apatridije i trafikinga, te da je tim pitanjima potrebno posvetiti posebnu pažnju.

O neophodnosti unaprijeđivanja prava žena pripadnica romske i egipćanske zajednice, govorila je gđa Behija Ramović, predsjednica ženske mreže „PRVA“.

Gđa Aleksandra Gligorović, menadžerka kontrole projekta PGF Crna Gora, posebno je istakla ulogu i značaj lokalnih organizacija i neophodnost postizanja pune povezanosti između planiranih i realizovanih projekata i usvojenih politika inkluzije.

Na kraju javne rasprave, zaključeno je da je ovaj skup bio prilika da se razmijene ključne političke i institucionalne poruke zainteresovanih strana, ali i da se predstave različita iskustva i razmotre mogućnost za uspostavljanje kvalitetnog okvira za dalji rad na društvenoj integraciji romske i egipćanske zajednice.

Ocijenjeno je da IPA fondovi pružaju značajne mogućnosti za poboljšanje položaja romske i egipćanske populacije, te je u tom smislu neophodno što bolje iskoristiti preostala sredstva iz IPA ciklusa, posebno kroz programe prekogranične saradnje i unaprijediti komunikaciju između potencijalnih korisnika sredstava i Delegacije EU, kako bi se izbjegao efekat preklapanja projekata.

Ukazano je i na to da treba posvetiti veću pažnju položaju domicilne zajednice, s obzirom na to da je pretežan dio opredijeljenih sredstava do sada bio usmjeravan na rješavanje pitanja zatvaranja kampa Konik.

Konačno, neophodno da se civilni sektor aktivnije uključi u proces planiranja pretpristupne podrške EU za period 2012 - 2014.

Javna rasprava je rezultirala **ZAKLJUČCIMA I PREPORUKAMA**, usmjerenim na efektivnije planiranje sredstava podrške za potrebe socijalne inkluzije romske i egipćanske zajednice:

- Neophodno je raditi na podizanju svijesti romske i egipćanske zajednice o procesu EU integracija, kao i o značaju i rezultatima realizovanih IPA projekata, uz aktivnu ulogu i podršku romskog i egipćanskog civilnog sektora. Uz rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih Roma i Egipćana, potrebno je posvetiti veću pažnju domicilnoj populaciji.
- Neophodno je poboljšati horizontalnu koordinaciju između institucija i organizacija i obezbijediti kontinuitet u komunikaciji sa Delegacijom EU u Crnoj Gori, posebno kada su u pitanju mogućnosti pojednostavljivanja procedura za apliciranje, te veće korišćenje sub-granting modela kako bi se prevazišao raskorak između potreba zajednice i realnih kapaciteta na strani romskog civilnog društva.
- Stalno jačanje kapaciteta u oblasti pripreme projekata i upravljanja projektnim ciklusom predstavlja jedan od ključnih prioriteta, posebno kada je u pitanju jačanje kapaciteta nerazvijenih romskih i egipćanskih organizacija.
- Korišćenje IPA II velikim dijelom zavisi od pravovremenog i efikasnog strateškog planiranja podrške na nacionalnom nivou, te je s tim u vezi neophodno obezbijediti veći stepen podrške i participacije lokalnih samouprava i drugih lokalnih aktera, u izradi i implementaciji politika inkluzije i Nacionalnog strateškog dokumenta.
- Trebalo bi obezbijediti sistematsko prikupljanje podataka koji se odnose na sve segmentne integracije Roma i Egipćana. Ovi podaci moraju biti dostupni svim institucijama uključenim u planiranje programa inkluzije Roma i Egipćana, uključujući i planiranje, programiranje i implementaciju pretpristupnih programa pomoći EU.

- Romske NVO bi trebalo da budu u većoj mjeri uključene u izradu, sprovođenje i monitoring programa i projekata namijenjenih rješavanje problema Roma. Dobre prakse u pogledu inkluzije Roma i Egipćana bi trebalo dijeliti i replicirati. Takođe, neophodno je poboljšati koordinaciju unutar romskog civilnog sektora.
- Efikasna koordinacija između aktera IPA procesa je neophodna za transparentno i djelotvorno sprovođenje usvojenih strategija i akcionih planova za rješavanje problema Roma. U tom kontekstu, odobreni projekti se moraju zasnivati na već usvojenim politikama inkluzije i imati snažno uporište u strategijama i lokalnim akcionim planovima. Mora se obezbijediti i evaluacija pilot-projekata.
- Kako bi se pratio napredak u sprovođenju usvojenih akcionih planova i odobrenih projekata, potrebno je obezbijediti veće učešće romskog civilnog društva u sistemu monitoringa i izvještavanja. Konkretno, potrebno je imenovati predstavnika romske zajednice u sastav Komisije za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković